UNIVERSITATEA DIN BUCURESCI

PETRACHE POIENARU

CUVENTARE ASUPRA VIEȚEI ȘI ACTIVITAȚEI SALE

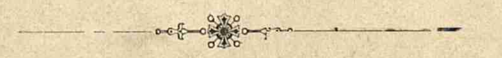
ROSTITA LA 22 OCTOMBRE 1889

DE

D. Prof. A. I. ODOBESCU

cu ocasiunea

ANIVERSAREI A XXV-a DE LA FUNDAREA UNIVERSITAȚEI DIN BUCURESCI

BUCURESCI
TIPOGRAFIA CAROL GÖBL, STRADA DÓMNEI, 14
1889

PETRACHE POIENARU

DE

A. I. ODOBESCU

Sire

Alteță Regală

Doamnelor și Domnilor,

Sunt tocmaĭ 16 lunĭ de când profesoriĭ colegiĭ meĭ aci presențĭ, m'aŭ onorat cu plăcuta sarcină de a duce urările tinereĭ nóstre Universitățĭ din Bucurescĭ, celeĭ maĭ bĕtrâne Universitățĭ din Europa, celeĭ din Bolonia care, într'o lungă și laboriósă carieră de opt sute de anĭ, 'șĭ a câștigat numele venerabil de *Alma Mater Studiorum*. Vreme de opt sute de anĭ, în tóte părțile lumiĭ s'a audit resunând, ca un apoftegm mult timp nedisputat, frasa sacramentală: «*Bononia docet!*»

Cugetând la o așa strălucită și aprópe milenarie carieră a vechiuluĭ *Studiŭ*, întemeiat, la anul 1088, de doctul jurist italian Irnerius, toțĭ ceĭ de façă la acea imposantă sĕrbătóre, am încercat o respectuósă,—aș dice chiar — o cucernică mulțumire, vĕdênd întrunițĭ acolo numeroșĭ represen-

tanţî aî tuturor scólelor superióre din lumea întrégă, o adevěrată glótă de bărbaţî eruditî, purceşî din tóte unghiurile pământuluî ca să vină la Bolonia, ca într'un sfânt peregrinagiŭ. Uniî dintr'înşiî, sub largele şi tradiţionalele lor toge şi talare, amintitóre de porturile Véculuî de mijloc, întrupaŭ în sineşî sciinţa câtor-va decimî de generaţiunî trecute, pe când alţiî, lipsiţî de orî ce străvechî însemne, învederaŭ cum, în timpurile moderne, repede şi lesne ajungŭ cunoscinţele omenescî a se rěspândi pretutindenî şi a prinde răděcină în orî-care loc.

Acolo veniseră urmaşî actualî aî luî Jean de Beauvais şi luî Robert Sorbon carî âncă din al XIII-lea secol, întemeiaseră în capitala Franciceî, acea vestită Universitate, cea d'ântêî împărţită în patru Facultăţî la 1215, şi ale căreî patru populóse tagme de studenţî purtaŭ, în vechiul *Cuartier Latin* al Parisuluî, epitetele trufaşe de: *honoranda*, *fidelissima*, *veneranda* şi *constantissima*. Âncă şi maî credincioşî vechilor obiceïurî se dovedeaŭ a fi rěmas representanţiî Universităţilor engleze din Oxford (1206) şi Cambridge (1229), şi aî celor spaniole şi portugheze din Salamanca (1239) şi din Coimbre (1279), înfiinţate tóte în acelaş secol cu cele din Paris, din Tuluza (1223) şi din Montpellier (1284). Apoî, cu vre-un secol maî tinere se arătaŭ Universităţile create în ţěrî din centrul Europeî şi din vecinătăţile nóstre, şi anume cea din Praga (1348) în Bohemia, cea din Cracovia (1364) în Polonia, din Viena (1365) în Austria, din Geneva (1368) în Elveţia şi din Heidelberg (1386), cea maî veche Universitate a Germanieî, care a fost întemeiată în secolul al XIV-lea. Scólele înalte din al XV-lea véc eraŭ representate prin delegaţî aî Universităţilor scandinave din Upsala în Svedia şi din Copenhaga în Danimarca (1496), precum şi aî primeî Universităţî maghiare, fondată la sfêrşitul aceluiaş secol, în Buda, de către gloriosul rege, de viţă românéscă, Matiaş Corvin şi apoî transferată, la 1782, în Pesta. In ceî treî seculî ce urmară s'aŭ născut cu profusiune maî tóte Universităţile din Germania: Iena (1558), Halle (1694), Goettingen (1734), precum şi cele din Olanda, Belgia, Franca şi alte ţěrî.

Dar, când ajungem în secolul nostru, de la 1800 încóce, simţimêntul de umilinţă şi de sfiéla ce, pe noî Româniî, ar puté să ne cuprindă în faça atâtor antice şi respectabile Institute, de maî multe orî seculare, acea temere şi întristare scade şi se alină fórte, vědêndu-ne din ce în ce maî puţin diferiţî la vêrstă cu Universităţî de frunte séŭ tare stimate, ca cele din Berlin (1810), din Bonn (1818), din Sanct-Petersburg (1819), din Munic, din Atena (1826)

și din Bruxela (1834), întocmite tóte, nu de câte opt sute, ci numaĭ de abié opt-ḑecĭ și maĭ puçinĭ anĭ încóce.

În mijlocul aceluĭ numeros și impunĕtor cenacol Universitar — și tot de odată Universal — din Bolonia, vĕ mărturisesc, Sire, Alteță Regală, Dómnelor și Domnilor, că acéstă idee mângăietóre 'mĭ a străbătut în minte. 'Mĭ-am ḑis atuncĭ, — ținênd sémă de avêntul semeț ce aŭ luat unele din Universitățile europene carĭ abié aŭ o existență înduoită séŭ întreită de viéța Universitățiĭ nóstre Bucurescene, — 'mĭ-am ḑis maĭ ales când am auḑit aplausele entusiaste de care aŭ fost urmate cuvintele energice și înviętóre ce a rostit în ședința solemnă din Bolonia, colegul nostru de la Universitatea surоră din Iașĭ, amicul meŭ D-l Nicolae Ionescu, — 'mĭ-am ḑis că nu tot-d'a-una vêrsta înaintată dovedesce valórea reală și că mare drept a avut junele eroŭ al poetuluĭ, când a exclamat:

«Je suis jeune, il est vrai, mais aux âmes bien nées
La valeur n'attend pas le nombre des années!»

Serbarea de astăḑĭ trebue pe toțĭ să ne întărĕscă puternic într'o astfel de credință, orĭ cât acésta s'ar păré de îndrăznéță.

Aniversarea de acum șéĭ-spre-ḑece lunĭ a venerabileĭ Universitățĭ din Bolonia, îĭ dovedea dînseĭ o încordată bĕtrânețe de opt sute de anĭ. Aceia pe care noĭ o sĕrbătorim în momentul de față, arătându-ne frăgeḑimea vînjósă a Universitățiĭ nóstre din Bucurescĭ, trebuie tot de odată să ne chezășuiască și repedea eĭ sporire, și desvoltarea 'ĭ viitóre, și neînduiósa'ĭ întărire!

Tênĕră, într'adevĕr, este ea la vêrsta; dar, precum ne-a arătat cu lămurirĭ, onorabilul nostru Rector în cuvêntarea sa, ea n'a fost productul efemer și sterp al uneĭ plămădirĭ factice. Ea a avut rădĕcinĭ temeĭnice în trecutul istoric al țĕriĭ, și chiar adinéurĭ s'aŭ prefirat dinainté auḑuluĭ nostru numele tuturor acelor bărbațĭ de merit carĭ, în decursul maĭ multor ḑecimĭ de anĭ, aŭ lucrat cu zel și devotament la pregătirea și înființarea eĭ.

Dațĭ-mĭ dar acum voie și mie ca, cu prilejul acesteĭ solemnitățĭ scolare, să desprind cu respect și luare aminte, o singură și unică efigie interesantă, din salba pe care, cu o pietósă îngrijire, stimatul nostru Rector a înșirat'o în fața nóstră, și, cercetând maĭ cu deamĕruntul fețele, tiparul, zimțiĭ și ferecăturile aceleĭ medaliĭ caracteristice, să mĕ cerc a'ĭ lămuri încă și maĭ deplin, valórea reală și relativă, și s'o așeḑ la locul ce i-se cuvine în rama de onóre a scólelor nóstre naționale.

Acel chip, acea imagine va fi profilul, cât voĭ puté maĭ nimerit și maĭ fidel schițat, al omuluĭ venerabil pe care, în timpul copilărieĭ mele, noĭ scolariĭ vechiuluĭ colegiŭ din Sfântul Sava, îl numeam toțĭ, cu un afectuos respect, «Domnul Director, Domnul Petrache Poienaru.»

L'am vĕḑut, maĭ ântâĭ, când, la vêrsta de ḑece anĭ, m'a examinat însușĭ în cabinetul sĕŭ directorial și 'mi-a însemnat locul într'una din clasele *umanióre*; apoĭ, peste 20 și 26 de anĭ, am avut onórea să staŭ alăturĭ cu dênsul în Consiliul de Stat și în Academia Română; și, în tot cursul acestuĭ lung interval de timp în care eŭ, din copil, am avut vreme să deviŭ om matur, am regăsit neclintit și neschimbat într'însul pe acelaș «*Justum ac tenacem propositi virum*,» pe care îl laudă poetul latin.

Tot într'acest fel 'ĭ-a judicat firea un alt protagonist al actelor petrecute în scólele nóstre, rĕposatul A. Triboniu Laurian, carele, maĭ mult timp de cât mine a putut să trăiéscă în strînse legăturĭ cu Poienaru și carele, în cuvêntarea rostită pe mormêntul acestuĭa, îl descrie că a fost de o constituțiune solidă, de un temperament moderat, cu multă cumpĕtare în minte, cu un spirit maĭ vîrtos aplecat spre practică, cu un caracter tare ce nicĭodată, în timpurile cele maĭ critice, nu s'a abătut de la calea datorieĭ. «Prin prudența și moderațiunea sa, Petre Poienaru a făcut pentru națiunea română maĭ mult decât talentele cele maĭ fericite, ânsĕ lipsite de acea moderațiune practică, necesarie fie-căruĭ om care simte în sine o misiune maĭ înaltă.» Maxima sa favorită era aceia cu care se povĕțuia neîncetat, în marile eĭ acțiunĭ, prudenta stăruință a împĕratuluĭ August: Σπεῦδε βραδέως! «Grăbesce-te încet!»

Și adevĕr e că *încet* a mers Poienaru în viața'ĭ, prelungită 76 de anĭ; dar, la noĭ, pênĕ acuma, nimenĭ n'a *grăbit* maĭ mult decât dînsul mersul învĕțătureĭ românescĭ, începênd de la Scólele de prin sate și împingêndu-l pênĕ la Universitate.

Decĭ, fiind că 'mĭ am luat sarcina să urmăresc aci pas cu pas cursul lin și potolit al lungeĭ cariere, străbătută de acest om pacĭnic, fruntaș în istoria scólelor naționale, se cuvine chiar de acum să vĕ previn că nicĭ o dată nu'l vom găsi umplând cu fapte sgomotóse și cu titlurĭ îngâmfate locul ce dînsul a ocupat printre contimporaniĭ sĕĭ; ânsĕ, nicĭ repaosuluĭ complet, nicĭ nepăsăriĭ de ale scóleĭ, nu'l vom vedé jertfind vre o dată,—precât l'aŭ iertat puterile să muncéscă,—măcar un rĕstimp din a sa viéță, fie chiar acel restimp consa-

crat uneĭ lucrărĭ a spirituluĭ de natură diferită, unuĭ *otium cum dignitate*, dupe cum numea Cicerone recreațiunile filosofice și literare, cărora se vedé el silit a se deda în timpiĭ de trândăvie ce'ĭ impunea nevoiósa luĭ alungare din afacerile și din agitațiunile politice ale Republiceĭ. Dar, pentru autorul amărît al *Tusculanelor*, idealul omuluĭ de trébă era acel *Vir bonus, dicendi peritus* al luĭ Quintilian, omul în care probitatea și hărnicia sta la cumpĕnă dréptă cu plăcerea și înlesnirea de a spune din graĭu séŭ din condeĭu, tóte — și póte chiar maĭ multe decât — ce scie în adevĕr să facă, și pentru care om vanitos, sgomotul și vâlva ce el produce în juru'ĭ, constitue și ele unele din principalele — déca nu chiar esențialele — sale merite. Ca să aflăm, prețuițĭ preste mĕsură și înălțațĭ la tărie, ómenĭ de felul acesta, n'avem nevoie, noĭ Românii, strănepoțĭ aĭ Romanilor, să ne suim pĕnĕ în timpiĭ luĭ Cicerone. Mult maĭ greŭ ne vine, — și specia e rară, — să găsim une orĭ printre noĭ câte un bărbat laborios, luminat și modest, carele, într'un cerc óre care de activitate folositóre națiuneĭ, să *facă* și să *tacă*.

Pentru scólele nóstre din vechia Muntenie, cu începere de la anul 1819 și pĕnĕ pe la 1875, adică în curs de o jumătate de secol și maĭ bine, acel om a fost Petrache Poienaru.

Incă de la 1819 s'a apucat el de dăscălie, și era pe atuncĭ abia de 20 de anĭ, căcĭ se născuse într'a ḑecea ḑi a anuluĭ de pe urmă din vécul trecut (10 ianuarie 1799), fiŭ al unuĭ boiernaș de peste Olt, trăind maĭ mult la țéră. Costache Poienaru era numele tatăluĭ sĕŭ; al mumeĭ sale era Smaranda, din némul Oteteleșenilor, soră cu Iordache Oteteleșanu, la moșia căruia Benesciĭ din județul Vâlcea, se născu pruncul botezat Petre și dat la învĕțătură, în vêrstă de cincĭ anĭ, la un λογίοτατος saŭ dascăl grec, pripășit pe atuncĭ la nisce rude ale familieĭ în satul Brădesciĭ. Luând în sémă poveștile din copilărie ale Poienaruluĭ, pe care d-l G. Sion le-a cules negreșit de timpuriŭ din gura bĕtrânuluĭ sĕŭ coleg de la Academie, ḑisul λογιότατος conjuga, cu așa bătăiόse *argumente baculine* faĭmosul verb τύπτω, τύπτεις, —gróza scolarilor de odinióră— pe urechile și pe spinarea copiluluĭ încât, la vêrsta de ḑece anĭ, spre a'ĭ întrema mintea și sănĕtatea, trebui ca unchiul sĕŭ Iordache să'l scape de dascălul și de cartea grecéscă, punêndu'l să învețe slovă românéscă, maĭ ânteĭ acasă, și apoĭ, pe la 1811, în scóla de la biserica Obedénu din Craiova. Acolo, copilandrul Petrache a stat ucenic pĕnĕ ce, la 1818, a intrat ca scriitor la cancelaria Episcopieĭ de Rômnic și a petrecut cât va timp sub povățuirea grămăticuluĭ Ni-

colaie, acela care maĭ târḑiŭ a devenit Episcop și în fine ântêiul Mitropolit Primat al Românieĭ, pré fericitul Nifon, întemeetorul postum al seminariuluĭ din Bucurescĭ, cu acelaș nume.

Scim toțĭ că, pe acele vremurĭ, sciința de carte și maĭ ales de carte românéscă îșĭ găsea, maĭ de obiceiŭ, adăpost pe lângă Archiereiĭ și Vlădiciĭ românĭ. Ast-fel se întêmplă ca junele Petrache Poienaru, adus în Bucurescĭ, la 1819, de Episcopul din Rômnic, să fie primit, cu odaie, tain și simbrie, în Mitropolia de aci, de către bunul patriot P. S. S. P. Dionysie Lupul, pe care adinéurĭ ni l'a pomenit Rectorul nostru, dându'ĭ laudele ce i se cuvine.

Acest vrednic Mitropolit, chiar în acel an, ocrotea scóla românéscă deschisă în mônăstirea Sfântuluĭ Sava de dascălul George Lazăr și trămitea la învĕțătură în Italia pe Moroiŭ, pe Stamate, pe Simion Marcovicĭ și pe Eufrosin Poteca. Cel din urmă era dascăl de elinesce la clasa III-a din scóla Mitropolieĭ. Pornindu-se dînsul în străinătate, Poienarul îĭ luă locul și inaugură cariera sa profesorală printr'o inovațiune ce avu mare succes; aceia de a pune mereŭ în paralelism limba grécă cu cea română și de a explica pe românesce gramatica elinéscă.

Poienaruluĭ 'ĭ a lipsit tot d'auna darul lesneĭ cuvêntărĭ; ânsĕ, fiind-că scia bine orĭ-ce învĕțase și întru tóte alerga îndată la ce este maĭ practic, deslușirile făcute de dînsul în limba țĕriĭ, pe care o pricepeaŭ scolariĭ, fură un progres însemnat façă cu învĕțătura pe de rost a gramaticeĭ grecescĭ, scrisă într'o limbă fără înțeles pentu copiiĭ românĭ începĕtorĭ. Ast-fel îșĭ rĕsbuna dascălul Poienarul de pățelile luĭ la rĕŭ-nărăvitul λογίοτατος grecesc din Brădescĭ.

Póte că, într'o țéră maĭ puțin turburată de cum a fost a nóstră pînă acum câte-va ḑecimĭ de anĭ, înainte ca Maiestatea Vóstră, Sire, să venițĭ a ne arăta cum un Domnitor înțelept și iubitor de poporul sĕŭ, scie a'ĭ cresce demnitatea și gloria, scie a'ĭ prețui puterile cu dréptă mĕsură, scie asemenĭ a curma la timp priincios nevoile ce une-orĭ îl apasă,—într'altă țéră, ḑic,—și fie și acésta tot spre lauda patrieĭ nóstre, — póte că Petrache Poienaru, cu firea sa modestă, răbdătóre, concentrată și flegmatică, șĭ-ar fi mărginit activitatea întregeĭ sale viețe, într'o simplă dăscălie consciințiósă, fără ca să maĭ fie răpit pe nesimțite în regiunĭ, maĭ largĭ maĭ mânóse, maĭ potrivite cu facultățile superióre ale spirituluĭ sĕŭ.

Dar înseșĭ crâncenele sbucĭumărĭ în care se svîrcoli așa duios țéra nóstră la anul 1821, acea revoluțiune complexă a Creștinilor din peninsula Balcanică,

poreclită de unii *Eteria*, de alții *Zavera*, provocă,—în virtutea legeĭ firescĭ ce vrea maĭ adesea ca, din orĭ-ce rĕŭ pe lume, să ĭésă și un bine,—provocă și produse o preschimbare totală a stăriĭ politice, o prefacere, îmbucurătóre și pentru națiunea grécă, de óre-ce dînsa isbuti atuncĭ să scuture jugul turcesc, și pentru noĭ Româniĭ, carĭ, cu acelaș prilej, scăparăm în sfĕrșit de prelungita împilare a Grecilor.

Fiorĭ de indignațiunĭ naționale se rĕspândise pretutindenĭ. Jghiaburile orĭ-căreĭ răbdărĭ se umpluse cu prisos de venin și de lacrimĭ. Fie-care popor se simția împins cu silnicie către revendicarea proprielor sale drepturĭ. Atuncĭ, dintre Românĭ, țéra Oltuluĭ fu aceia care îndrăzni maĭ mult. Din fundul plaiuluĭ Cloșanilor, dintre piscurile Mehedințene se sculă slugerul Tudor Vladimirescu și, adunând în juru 'ĭ tótă Pandurimea olténă, sătulă pîn' la turbare de rele, dete năvală spre Bucurescĭ, ca să scape Românimea zăpăcită de focul și de prada ce atrăgeaŭ asupră'ĭ Eteriștiĭ grecĭ, cu egoistele lor aspirațiunĭ la neatêrnare. Într'acea învălmășélă de ideĭ și de năzuirĭ, într'acel potop de nevoĭ și de speranțe, ceĭ maĭ mulțĭ póte din Bucurescenĭ nu'șĭ deteră bine séma dacă óstea, scósă ca prin minune din pămêntul țĕreĭ de către Tudor, venea să mântuiéscă saŭ să amenințe capitala. Dintre ómeniĭ de neam românesc carĭ țineaŭ pe atuncĭ cârma țĕriĭ, maĭ nicĭ unul nu'șĭ putea lămuri bine scopul și urmările rĕscóleĭ oltenescĭ. Unul singur din înaltul cler național, episcopul de Argeș, Ilarion, întinse cu bine-cuvîntare, păstorésca sa mână asupra luĭ Tudor și dovedi într'ast-fel cât de luminat și de pătrundĕtor era patriotismul sĕŭ.

Ne e de mirare să vedem tot atuncĭ pe tînĕrul dascăl Petrache Poienaru mergênd să închine tot zelul și tóte destoĭniciile sale, vitézuluĭ căpitan de Pandurĭ. Tudor aducea cu sine, pentru junele oltén, frémetele Austruluĭ întăritor ce pururea aŭ suflet pe malurile Jiĭuluĭ.

Zavera pustiise șcólele din Bucurescĭ. La dăscălie nimenĭ nu se maĭ gândea. Petrache Poienaru, mintosul și pacĭnicul tênĕr, își strînse binișor cărțile în ladă, desbrăcă gĭubéua și descălță papuciĭ dăscălescĭ, și, cu minténul oltenesc pe umerĭ, cu poturiĭ și cu imineiĭ de Pandur în picióre, cu călpăcelul de hârșie négră pe urechĭ, călcă pragul odăiĭ din mănăstirea Cotroceniĭ, de unde Tudor domina Bucurescíĭ cu privirea și cu armele sale. Căpitanul, cu voie bună îl priimi să-ĭ fie grămătic.

Dar, și aci, să luăm aminte cât de adevĕrat este faptul pe care, maĭ adinéurĭ, ni'l amintea stimatul nostru Rector, în cuvintele adresate junimeĭ

2

universitare, spunêndu-ĭ că deprinderile luate în şcólă se însuşescŭ în firea omuluĭ. Petrache Poienaru, cel care încă de la vêrsta de cincĭ anĭ nu se îndeletnicise decât cu cartea şi cu péna, le rĕmase credincios, chiar atuncĭ când, pentru un moment, îl răpi valul rĕsvrătirilor politice. Atuncĭ când sórta şi nevoile ţĕriĭ îl lipi de rĕsboinicul căpitan al Pandurilor, el nu făcu ca odinióră un alt oltén, croit pe rĕsboire şi, în ciuda fireĭ sale închinat bisericeĭ, ca

Popa Stoica din Fărcaş
Care sare şépte paşĭ
Şi s'a lăsat de popie
S'apucat de vitejie,
Ş'a urît biserica
Ş'a 'ndrăgit săbióra
Ş'a urît ciocanele
Ş'a încins pistólele,
Lasă tóca netocată
Plécă 'n rĕsboiŭ să se bată!

Credincios fireĭ şi vocaţiuneĭ sale, Poienaru intrat în óstea luĭ Tudor, «n'a încins pistólele», ci la brîŭ a păstrat lungile călimărĭ de tumbac şi numaĭ cu condeiul s'a silit, precât 'ĭ a stat cu putinţă, să ajute şi să întărescă planurile patriotice ale căpeteniei sale.

Fost'a óre a luĭ, séŭ a Episcopuluĭ Ilarion, séŭ a Stolniculuĭ Giani, un alt partisan şi consilier al Vladimiresculuĭ, idea de a trămite pe aceştĭ treĭ ómenĭ ca deputaţĭ aĭ ţĕriĭ, cu solie să ducă plângerile şi năzuinţele poporuluĭ român pînă în oraşul Laybach din Carintia, unde pe atuncĭ se ţinea un congres al Suveranilor Europeĭ cu scop de a înfrêna spiritul revoluţionar ce se rĕslăţise prin tóte ţĕrile Mediteraneĭ?

Scim numaĭ că soliĭ luĭ Tudor abia ajunsese la Sibiŭ, când le veni vestea fatală că eroul independenţiĭ românescĭ căduse victimă a trădăriĭ Eteristuluĭ Ipsilanti. Poienarul se opri din cale şi petrecu cât-va timp în Sibĭu unde îşĭ regăsise pe mumă-sa şi alte rude, fugite acolo de urgia Zavereĭ.

Studiul, — am spus'o — era însăşĭ a luĭ natură. In Sibĭu el se puse să înveţe limba germană ca sĕ se pótă folosi de dênsa la învĕţăturĭ maĭ 'nalte. Şi 'ntr'adevĕr, cu duoĭ anĭ maĭ în urmă, el se afla la Viena, înscris de la martie 1824 pînă la februarie 1826, la Universitate, unde constatăm după inscripţiunile sale, că a urmat cu asiduitate prelegerile de limba elenă

și de cea latină, de Istoria universală, de Psichologie, Logica, Morala și Metafisică, de Matematicĭ pure și aplicate, precum și de Fisică. In chârtiele rĕmase de la dênsul ne-am putut asemenea încredința că la noemvrie 1825 el făcea, în Institutul politechnic din aceiașĭ capitată, studiĭ de înalte Matematicĭ, de Chimie și de Technologie generală.

In anul următor el trecuse la Paris, unde se ocupă cu învĕțăturĭ speciale, în Scóla de aplicațiune a Ingenerilor-Geografĭ, sub direcțiunea Locotenentuluĭ-Colonel de Stat-Major Ludovic Puissant, membru al Academieĭ de Sciințe și bărbat cunoscut prin operațiunile și scrierile sale asupra Geodesieĭ, Topografieĭ și Trigonometrieĭ. La 1828, acest profesor dete Poienaruluĭ un testimoniŭ fórte măgulitor, înscris chiar pe planul uneĭ localitățĭ de lângă Meulan în Francia, ridicat cu mult talent și precisiune de compatriotul nostru Relațiunele sale în Paris dovedescŭ cât de bine a fost el aprețuit acolo de învĕțațĭ din ceĭ maĭ distinșĭ, printre carĭ vom semnala maĭ cu sémă pe vestitul economist Adolf Blanqui și pe geologul și geograful Huot, care însoțise pe principele Demidoff în călătoria sa sciințifică pe malurile Măreĭ Negre.

Dar și maĭ mult! Petrache Poienaru se ocupă la Paris și cu scornirĭ în micile industriĭ practice. Am vĕḑut cu mirare că la 25 maĭ 1827, el obținu de la Guvernul francez un brevet de invențiune pe cincĭ anĭ pentru un condeiŭ portăreț fără sfârșit, alimentându-se însușĭ cu cernélă;—*une plume sans fin portative, s'alimentant d'encre d'elle même!* Pĕcat că desemnele anexate la acel curios document oficial nu maĭ există, căcĭ am fi cercat póte să tragem folos din invențiunea compatriotuluĭ nostru, care însușĭ nu se dovedesce a fi utilisat'o maĭ târḑiŭ. Cine scie décă, pe timpul când în Paris 'șĭ a bătut el capul ca să scornéscă un asemené condeiŭ portăreț și nesecat de cernélă, nu 'șĭ va fi adus aminte de nevoile ce trăgea, în tinerețele sale de calemgiŭ, întingênd mereŭ condeiul în călimara de la brêŭ!

Se vede că, de la Paris, Poienaru a trecut și în Englitera, unde dupe, o scrisóre de recomandațiune în limba engleză, a căreĭ copie stă âncă printre hârtiile rĕmase de la dênsul, el se duse însărcinat de stĕpânirea de pe atuncĭ a țĕriĭ nóstre, ca să studieze lucrarea minelor precum și procederile de metalurgie carĭ s'ar puté întrebuința în patria sa.

Vedem dar că junele român, setos de cunoscințe tot-d'a-una practice și aplecat pretutindenĭ a și le însușĭ ast-fel în cât sa se pótă folosi și dênsul și

alții, de ele, a petrecut cel puțin nouě anĭ din vêrsta sa tênĕră, de la 1823 pênĕ la 1832, studiind cu asiduitate în cele maĭ bune scóle din Viena, din Paris și póte chiar din Englitera. Prin țĕrile străine el nu 'șĭ-a perdut vremea în zădărniciĭ și n'a fost câtușĭ de puțin din aceĭ tinerĭ românĭ, despre care dascălul Lazăr făcea, acum 70 de anĭ, o comică descriere ce, ḑeŭ nu sciŭ daca nu 'șĭ-ar găsi póte modele și în ḑilele nóstre:

«Mulțĭ dintre domnișoriĭ ceĭ tinerĭ,—ḑice ardelénul Lazăr,—carĭ prin alte țĕrĭ se trămit să călătorécă pentru pricopsélă, aducŭ a casă obiceiurile din afară, mode de îmbrăcăminte, umblătură strîmbă, vorbitură multă și fără socotélă; apoĭ totușiĭ unĭ îĭ ținŭ de ómenĭ luminațĭ și slăbiciunile străinilor le socotescŭ a fi maĭ prețuite decât modestia séŭ smerenia cea țĕrănéscă.»

Poienaru, nu scim să fi adus la întórcerea sa în țéră nicĭ «mode de îmbrăcăminte, nicĭ umblătură strâmbă, nicĭ vorbitură multă și fără secotélă;» dar scim că a adus cunoscințe solide pe carĭ nu pregetă a le aplica, păstrând de altminterĭ relațiunĭ întemeiate de dênsul în străinătate cu ómenĭ eminențĭ.

Acésta ne-o dovedescŭ maĭ multe rĕspunsurĭ făcute la scrisorĭ ce el adresă din Bucurescĭ către iluștriĭ luĭ cunoscuțĭ de la Paris. La august 1834 profesorul sĕŭ de la Scóla de aplicațiunĭ, locotenentul-colonel Puissant îĭ scrie, punêndu-l în curent, după a sa cerere, despre fabricarea celor maĭ bune instrumente sciințifice. La 1835 și 36, Poienarul era în corespondență intimă cu economistul Blanqui, căruia el recomandase pe doĭ frațĭ Golescĭ, dușĭ în studiŭ la Paris. La 1838, geograful Huot, trămițêndu-ĭ un brevet de membru al uneĭ Societățĭ de Sciințe naturale, îĭ mulțumesce pentru memoriul ce el comunicase în Paris asupra cutremuruluĭ de la 1837 în Bucurescĭ și îl învită a nu părăsi cercetările sale asupra geologieĭ și soluluĭ agricol al Românieĭ.

In tot decursul acestor anĭ, precum și ḑece anĭ maĭ în urmă, Petrache Poienaru ocupă postul de Director general al Scólelor din țéra Românéscă, post la care îl chemase, curênd după sosirea sa, încrederea ce el de îndată însuflă generaluluĭ rus, comitele Paul Kisselef, președintele de pe atuncĭ al Divanurilor românescĭ. Bănuesc fórte că acéstă încredere se născuse din o recomandațiune căldurósă a luĭ Barbu Știrbeĭ, în care Kisselef — de și era încă fórte tênĕr printre boieriĭ marĭ aĭ țĕreĭ—recunoscuse un om cu înalte capăcitățĭ. Știrbeĭ și Poienaru, duoĭ bărbațĭ făcuțĭ ca tot-d'a-una să se ințelégă, de óre-ce âmbiĭ aveaŭ un spirit practic și o activitate fără preget și fórte puțin fălósă, Stir-

beĭ și Poenaru s'aŭ cunoscut și s'aŭ prețuit, fără înduoială, în timpul pe când unul și altul își făceaŭ studiele la Paris.

Kisselef, încă din anul 1832, dete Poienaruluĭ sarcina de a întocmi scólele românescĭ dupe o sistemă fórte înțelept chibzuită și consemnată într'o Legiuire specială, unde, în 258 articole și 2 tabele anexe, se expune o admirabilă întocmire a învĕțămîntuluĭ național. E lucru învederat că, nu numaĭ la punerea în aplicare a celor maĭ multe din dispozițiunile aceleĭ legĭ, dar că însășĭ la a lor concepere și redactare a trebuit să pună Poienaru și mintea, și cunoscințele, și condeiul sĕŭ.

Câte-va rândurĭ extrase din *Introducerea* la Legiuirea scolară din 1832, ne vor învedera spiritul luminat, liberal și patriotic ce cârmuia pe ómeniĭ, carĭ aŭ pregătit pe atuncĭ, viitorul instrucțiuniĭ publice de la noĭ. Ne întrebăm: óre astădĭ, după 57 anĭ de experiențe, avem noĭ vre un cuvînt maĭ patriotic, maĭ liberal, maĭ luminat a adăoga, la cele următóre?

«Buna crescere este cea maĭ d'ântêĭ trebuință a unuĭ ném; ea este temeiul și chezășia pentru paza tuturor așeḑĕmênturilor obștescĭ.

«Lucrarea ce buna crescere face pentru întemeierea fericireĭ fie-căruĭ om în parte și a tutulor némurilor de obște este fórte mare și netăgăduită; de aceia meșteșugul de a împodobi pe un om cu bune obiceiurĭ a fost în tótă vremea cea maĭ mare îngrijire a legiuitorilor celor maĭ luminațĭ și o adâncă gândire pentru ceĭ maĭ învĕțațĭ filosofĭ.

«Datoria uneĭ oblăduirĭ este a înlesni tinerimeĭ mijlócele trebuincióse pentru ca să 'șĭ desvolteze puterile înțelegĕtóre și morale și a le da o povĕțuire cuviinciósă pe calea vieții, în societate. Căcĭ, décă buna crescere va rĕmâné neîngrijită la o vêrstă când ómeniĭ își fac cele d'ântêĭ obiceiurĭ de care să simtă în tótă viéța, cele maĭ bune firescĭ aplecărĭ vor rĕmâné într'o stare de amorțire séŭ se vor strica de tot; atuncĭ, buna crescere lipsind, se va perde și binele ce ar puté isvorî dintr'aceste firescĭ aplicărĭ, nu numaĭ pentru fie-care în parte, ci și pentru tótă societatea.

«Atuncĭ moravurile rele nu vor zăbovi a se întinde peste toțĭ aceia ce nu se vor afla într'armațĭ împotrivă-le cu bune principiĭ. Dintr'acéstă pricină, multe némurĭ aŭ căḑut în peire.

«De aceia o crescere bună, cuviinciósă tinerimeĭ de orĭ-ce stare, este o îngrijire de cea maĭ ântêĭ trebuință și cea maĭ de căpetenie pentru pămîntul

nostru. Fie lucrător saŭ meșter, plugar saŭ slujbaș, preot saŭ militar, omul va avea tot-d'a-una óreș-care influență în societate. . . . .

Apoĭ maĭ la vale adaoge:

«Crescerea copiluluĭ este un meșteșug și încă un meșteșug fórte mare întemeiat pe regule și deprinderĭ ca tóte meșteșugurile. Acesta a avut ale sale perióde de pruncie și de crescere, și acum se desăvîrșesce în tóte ḍilele prin băgărĭ de sémă și prin experiențe noue.

«Este cu neputință unuĭ părinte de familie a cunósce tóte părțile acestuĭ meșteșug saŭ a le împlini cu a sa rîvnă; pe lângă acésta, crescerea publică are folosurĭ mult maĭ marĭ decât orĭ-care alta.

«Este dar de neapěrată trebuință a se întocmi scóle publice și a se încredința crescerea tinerimeĭ în mână de ómenĭ ale căror talenturĭ și destoinicie să fie cercate.

«Este âncă de trebuință ca stěpânirea să privegheze la acest fel de așeḍěmênturĭ și să le cârmuiască.

«Sfêrșitul ce trebue să 'șĭ propuie o bună crescere este a îmbogăți mintea cu sciințe folositóre, a desvolta puterile înțelegětóre și morale, a îndrepta și a întemeia aceste puterĭ prin deprinderĭ cu bună chibzuire, în scurt, a *întări trupul* și a *desvolta duhul.*»

Acestea sunt ideile, acestea sunt principiele pe carĭ a fost stabilită instrucțiunea publică âncă de la primul eĭ pas în țéră la noĭ. Scopul moralisator al învěțătureĭ, obligațiunea Statului de a o rěspândi de o potrivă în tot poporul român, întrebuințarea celor maĭ perfecte metode pedagogice, atingerea unor anume resultate fisice și morale, adică întărirea trupuluĭ și desvoltarea mințeĭ, nimic dar din tóte problemele ce ne preocupă âncă și astăḍĭ n'a rěmas neprevěḍut de bărbațiĭ luminațĭ, carĭ aŭ întocmit Legea de la 1832.

Sarcina ca Legea să devină *faptă* a fost dată luĭ Petrache Poienaru. Șéĭ-spre-ḍece anĭ d'a rândul el a fost purtătorul de stég al armateĭ nóstre scolare, și acel stég el a sciut să 'l pórte drept și sus!

Să nu mi-se spună că sunt cu tot dinadinsul și póte cu nedrept, un apěrător al celor vechĭ, un *laudator temporis acti* și că 'mĭ închipuesc fapte carĭ nicĭ aevé n'aŭ fost.

Spre a învedera contrariul n'am decât să amintesc pe scurt ceea-ce a făcut, în șéĭ-spre-ḍece anĭ Poienaru, ca director și stêlp al întreguluĭ învěțămînt din țéra Românéscă.

Legea din 1832, în care numele luĭ Poienaru stă înfipt ca un sigil indelebil, prevedea, dupe cum a maĭ spus'o și Rectorul nostru, că «Șcólele naționale se vor împărți în patru ramurĭ deosebite, adică: 1) *Scóle începĕtóre;* 2) *Clase Umanióre;* 3) *Invĕțăturĭ complementare* și în fine 4° *Cursurĭ speciale.*

Să nu uităm că colcotirea deșsănțată a *Zaveriĭ* înecase și cufundase tóte urmele de învĕțământ regulat. Poienaru, culegênd din acea risipă, orĭ-ce grăunte cât de mĕrunt, din care putea să rĕsară un lăstar de șcólă, semĕnă și resădi aceĭ grăunțĭ prin sate și prin orașe și înființă, în cursul domnieĭ luĭ Alexandru Vodă Ghica, maĭ multe sutimĭ de clase începĕtóre. El le organisă dupe metoda, atât de practică, a învĕțămêntuluĭ mutual, inaugurat de dascălul englez Lancaster, și, cu învĕțătorĭ recrutațĭ succesiv chiar din rîndurile școlarilor, el deșteptă cea maĭ spornică emulațiune la studiŭ ce s'a putut constata pînă acum în sînul șcólelor nóstre primare. Decĭ, laudă luĭ!

In colegiul de la Sf. Sava, unde el însușĭ stătu Provisor pînă în momentul când, printr'o rea chibzuință a Guvernuluĭ de la 1847, acel institut național se desființă cu proiect de a se înlocui printr'o șcólă francesă, în colegiul din Sfântul Sava, ca și în cel de la Craiova, a căruĭ direcțiune era încredințată rĕposatuluĭ Ión Maiorescu, cele patru clase *umanióre* deteră țĕriĭ o întrégă populațiune de tinerĭ, a căror cultură, maĭ slabă, póte, ca aiuré sub raportul sciințific, era, în tot casul, o puternică educațiune națională. Așĭ dori, —și o dic fără sfială!—ca toțĭ școlariĭ din actualele și viitórele nóstre institute secundare să învețe, pre lângă tótă sciința ce li se predă într'însele, a'șĭ iubi téra și a 'ĭ dori mărirea precum o iubeam și o cinsteam noĭ, vechiĭ școlarĭ înscrișĭ în clasele umanióre, maĭ nainte de 1848, sub direcțiunea luĭ Petre Poienaru. Decĭ, încă odată, laudă luĭ!

Tot venerabilul nostru Rector ne-a arătat, dupe propriele sale amintirĭ din tinerețe, cum și pînă la ce punct s'aŭ realisat și aŭ lucrat, sub direcțiunea luĭ Poienaru, clasele de *Învĕțăturĭ complimentare* și de *Cursurĭ speciale* ale vecheĭ legiuirĭ. Domnialuĭ însă s'a abținut de a ne spune care a fost, în acest cerc de învĕțăminte, rolul cu totul practic al luĭ Petrache Poienaru. Om de o natură tăcută și greoĭ la rostire, el puține prelegerĭ orale a făcut în cursul carierei sale; dar onorabilul d-l Orĕscu ține încă minte cum, maĭ în toțĭ aniĭ, tineriĭ destinațĭ la profesiunea de inginerĭ eșiaŭ la câmp ca să facă, sub conducerea luĭ Poienaru, practică de agrimensură și alte aplicațiunĭ sciințifice.

In aceste excursiunĭ, puțin într'adevĕr vorbea profesorul, dar *făcea trébă* și multe învĕțaŭ de la dênsul școlariĭ, carĭ, de și rĕmașĭ astădĭ puținĭ la numĕr, și pentru acésta îĭ daŭ âncă toțĭ cu totul, mare laudă luĭ.

Decĭ, activitatea multiplă și neîntreruptă a acestuĭ bărbat cu merite reale nu era o activitate vorbărétă, nu era nicĭ o activitate de scriitor cărturarĭ· Poienaru abié câte-va micĭ manuale a scris în limba românéscă; dar, fiind bun cunoscător al limbeĭ francese și simțind cât era de necesariŭ ca să pună în mâna Românilor un mijloc practic de a utilisa cărțile francese, el se asociă cu profesorii Florian Aron și George Hill din colegiul St. Sava, și publică la anul 1840, un *Vocabular franceso-românesc*, pe care în 49 de anĭ nicĭ o lucrare maĭ bună n'a venit a'l înlocui. Cu tóte acestea, însișĭ autoriĭ, în prefața lor, mărturisesc că, deși ar trebui să domolréscă critica lumeĭ pentru lipsele și greșalele aceleĭ lucrărĭ, arătând nebiruitele greutățĭ ce aŭ întêmpinat, «dar nu!— dic eĭ, — noĭ nu ne încercăm a pune ușă de îngrădire împrejurul guriĭ ómenilor; noĭ mărturisim de față că vocabularul nostru este greșit, este nedesĕvêrșit.» Și apoĭ eĭ maĭ adaogă, sfêrșind cu o glumétă modestie: «Orĭ cine ar voi să-l critice, ar fi maĭ îndurător décă'și-ar aduce maĭ ântêĭ aminte de proverbul românesc: ***maĭ bine astădĭ un oŭ, decât mâine un boŭ!***»

Drept aĭ spus, vrednice Poienare, căcĭ pînă astădĭ *oul* tĕŭ âncă n'a împuiat!

Perfecta luĭ cunoscință de limba francesă, unită cu alte multe prețióse calitățĭ intelectuale, gravitate, cumpătare, finețĕ, a îndemnat de maĭ multe orĭ pe guvernele țĕriĭ se céră concursul luĭ Petre Poienaru în afacerĭ diplomatice; ast-fel scim că, la 1842 maĭ ântêĭ și apoĭ la 1850 și la 1855, i s'a încredințat conducerea uneĭ părțĭ a serviciuluĭ Postelniciеĭ séu Ministeriuluĭ de Externe, unde, la 1856, a stat Director pênĕ la abdicarea Domnitoruluĭ Barbu Știrbeĭ.

Dar, anticipăm; căcĭ n'am spus âncă nicĭ că județul sĕŭ originar, Doljul, l'a ales în anul 1841 deputat în Obștésca Adunare, nicĭ că, duoĭ anĭ în urmă, la 1843, a fost numit Director la Logofeția bisericéscă. Am uitat maĭ cu sémă să amintesc ceva despre dînsul care, pentru mine în special, are un interes particular. Când, la 1838, se află în Bucurescĭ că, cu un an maĭ nainte, nisce țĕranĭ din satul Petrósa daseră peste o comóră neprețuită de aurăriĭ, remase mult timp tăinuite, tocmaĭ Petrache Poienaru, directorul Scólelor, deși nu era câtușĭ de puțin archeolog prin studiile sale anterióre, fu trimis, între alțiĭ, la fața loculuĭ ca să facă cercetări asupra natureĭ, formeĭ, valóreĭ și moduluĭ de

aflare al obiectelor căutate. Printre numerósele interogatorii făcute ţĕranilor împricinaţĭ, asupra acestor materiĭ, cele carĭ aŭ fost conduse de Poienaru sunt, fără îndoială, cele maĭ bine întocmite şi maĭ pline de amănunte interesante. Dintr'ênsele se desluşesce lămurit că thesaurul era compus, la descoperire, de două-decĭ şi două bucăţĭ şi se preciséză maĭ bine forma fie-căreĭ bucăţĭ. După aflarea a dece din acele preţióse giuvaierurĭ şi vase, şi aducerea lor în Bucurescĭ, se vede că Banul Mihalache Ghica prinsese mult gust şi mare milă de ele, de le tot păstra acasă la dînsul, ca să se desfăteze cu a lor vedere. Ţiŭ minte că de câte-va orĭ reposatul Poienaru mi-a spus chiar mie că abĭa a putut să le capete pentru Museul din Sf. Sava, de la Ministrul Mihalache Ghica, când acesta, la 1842, a fost silit se părăséscă Ţéra românéscă din causa politiceĭ; nu se puté despărţi de ele şi a trebuit ca Poienaru să i le iea cam cu voie fără voie, spre a le depune la Museŭ. Póte cu acest prilej a prins şi Poienaru gust la archeologie, căcĭ vedem că, curênd după citatele împrejurări, Societatea anticarilor din Atena îl prenumeră printre membriĭ sĕĭ, şi'i trămise o diplomă, ornată cu vederea Acropoleĭ luĭ Pericles.

Să urmăm însă şirul anilor de viéţă şi de activitate a celuĭ pe care îl lăudăm. Cu un an înainte de mişcarea revoluţionară din 1848, începe pentru dênsul un period de turburărĭ sufletescĭ, pe carĭ le inauguréză nesotita desfiinţare a Colegiuluĭ romănesc, întemeiat şi bine condus la S. Sava, de dênsul. O ramură puternică din pomul sădit şi cultivat de el cu aşa multă grijă şi iubire s'a retezat cu o culpabilă brutalitate. Atuncĭ Poienaru, daca ar fi avut şi dênsul,—scuzaţi-'mĭ expresiunea cam de rînd,—gură de Têrgovişte ca poetul nostru Eliad, ar fi putut şi el să cânte imprudenteĭ secure ce dobora scóla românéscă:

Grădinare, grădinare,
Ia gândesce-te maĭ bine
La primejdia cea mare
Să ne facĭ scóle străine!

Ce să credem? Fost'a flegmaticul, doctrinarul, prudentul, cumpĕtatul Poienaru amărît aşa de mult de lovirea nemeritată ce i-se dase, încât să intre fără cóptă rĕsgândire în mişcarea revoluţionară din aniĭ 1848? Séŭ că o puternică amintire din aniĭ sĕĭ tinerĭ când cu trup şi suflet se dase rĕsvrătitoruluĭ patriot Tudor Vladimirescu, îl făcu să se avênte pe nesocotite în acea îndrăznéţă mişcare a junireĭ românescĭ?

Fie una, fie alta, noĭ vedem în luna luĭ iulie, în toiul revoluțiuneĭ din 1848, pe Petre Poienaru, împreună cu archimandritul liberal, Iosafat Znagovénu, făcênd parte din Comisia întocmită de Guvernul provisoriŭ pentru liberarea robilor țiganĭ. Nobilă sarcină și demnă de un spirit adăpat cu ideile umanitare ale țērilor celor maĭ culte!

Déca, cu tot dinadinsul, am voi să aflăm un punct de contact între firea pacĭnică, regulată și metodică a Poienaruluĭ și ideile de reforme radicale ce conduceaŭ pretutindenĭ pe revoluționariĭ din 1848, apoĭ de sigur că altul maĭ nemerit nu vom găsi decât vindecarea înjositóreĭ și hidóseĭ rane sociale a robieĭ omenescĭ. Pentru participarea luĭ la acel tribunal de echitate umanitară, Petrache Poienaru fu tras în judecată, atuncĭ când mișcarea liberală și patriotică a Românilor fu copleșită sub ocupațiunea armată a străinilor. I se maĭ imputà încă și faptul că, în Scólele române el lăsase să pĕtrundă tendențe mult prea liberale, mult pré patriotice. Osênde de exil și de închisóre fură atuncĭ pronunțate în contra multora din tineriĭ ce câștigase în scóle asemenea pornirĭ. Cât despre Petrache Poienaru, tribunalul inchizitorial al reacțiuneĭ se prefăcu că închide ochiĭ. Inșișĭ judecătoriĭ se temêŭ a da o pedépsă unuĭ om așa de mult și așa cu drept respectat.

Trecu dar acea urgie fără să atingă maĭ tare pe Poienaru asemenĭ ca o vijelie care lasă neclintit stejarul ce se rézimă pe vîrtóse rădăcinĭ. I se luară numaĭ tóte funcțiunile de care se bucurase pînă la 1848.

Peste duoĭ anĭ ânsĕ, vechiul sĕŭ protector și prieten, Barbu Stirbeĭ, se urcă pe tronul țēriĭ. Luminile luĭ Poienaru și activitatea sa, bine cunoscute și prețuite de noul Domnitor, fură de îndată puse de acesta la nouĭ și numeróse încercărĭ.

Poienaru, la 1850, făcea parte din Comisiunea technică la Direcțiunea lucrărilor publice; tot de odată da concursul sĕŭ în afacerile diplomatice; dar maĭ pre sus de tóte și, precum într'o armonie, bassul servă de temeĭŭ perpetuŭ tutulor modulațiunilor melodice, el se ocupa acum, în calitate de Efor al Scólelor, cu restabilirea și reorganisarea instrucțiuneĭ publice în țéră.

La anul 1857 îl găsim participând tot de odată și la lucrările legislative din Ministeriul Justițieĭ și la regularea vechilor chrisóve mănăstirescĭ în Comisia Documentală. Apoĭ, la 1855 el reintră în Cancelaria Ministeruluĭ de Externe și acolo contribue într'un mod fórte activ, dupe câte se vĕdŭ în hârtiele rĕmase de la dînsul, la marele act de justiție umană pe care existența

efemeră a Guvernuluĭ provisoriŭ din anul 1848, îl amână tocmaĭ cu 7 anĭ maĭ în urmă. Proiectul de lege din 15 decemvre 1855, care hotărasce că «Robia este desființată de vecĭ în Țéra românéscă,» este, pare-se, conceput și redactat de Petre Poienaru. Âncă o dovadă de statornicia acestuĭ om de merit și de caracter, maĭ ales când e vorba de ideĭ practice și de fapte drepte!

Dupe retragerea din scaun a Domnitoruluĭ Stirbeĭ, Poienaru, rĕmas fără încetare ca membru în Eforia Scólelor — Grija scólelor era ca un element integrant al vieţeĭ sale! — maĭ ocupă câte-va sarcinĭ în Consiliul technic și chiar în magistratură. Apoĭ, tocmaĭ la 1864, el reintră pentru cât-va timp în cercul înalților funcționarĭ și luă parte la lucrările Consiliuluĭ de Stat.

Când, prin Constituțiunea din 1866 se suprimă acest corp, Petre Poienaru, în vîrstă de 67 anĭ, se retrase cu totul în viéța privată. Adînc afectat de doliurĭ de familie, el trăia maĭ mult în mijlocul cărților sale, rĕsfoind, fără ânsĕ de a le consemna înscris, vechele luĭ amintirĭ, care tóte se refereaŭ la scóle, la țelul statornic și predilect al cugetărilor și faptelor sale.... *Dulces reminiscitur Argos!*

Din acéstă atmosferă cu totul înstrăinată de agitațiunile lumescĭ ale timpilor de față, isbuti un moment a'l răpi chiămarea cordială și respectuósă ce'ĭ făcu Academia română în sênul eĭ, alegêndu'l ca membru ordinar în anul 1870. Aci era vorba numaĭ de materiĭ tare înrudite cu ale scóleĭ. Poienaru își învinse placida taciturnitate, reluă péna de mult secată de cernélă și, cu fruntea'ĭ înaltă rezimată pe mână, căută să reculégă dintr'un trecut depărtat înapoĭ cu o jumătate de secol și maĭ bine, tóte amintirile sale asupra unuĭ om care, maĭ înainte de dînsul și în maĭ grele împrejurărĭ, isbutise să deschidă, tot în S-tul Sava, prima scólă de învĕțăturĭ românescĭ. Dascălul Lazăr era antecesorul sĕŭ natural.

Precum anticiĭ senatorĭ romanĭ purtaŭ în brațe, la ocasiunĭ solemne, chipurile unor strĕmoșĭ iluștri, ast-fel ni se presentă și bĕtrânul Poienaru, în Academia Română, la 1871, cu figura legendară a luĭ George Lazăr, întrupată într'o schiță biografică. Glasul bĕtrânuluĭ narator era prea slăbit acuma pentru ca însușĭ să 'șĭ pótă citi lucrarea. In ședința din 8 septemvrie 1871, altul dintre noĭ dete în locu-ĭ, lectură pietóseĭ cuvêntărĭ prin care *Tatăl* scólelor române din Bucurescĭ rostea pomenirea de vecĭ a *Moșuluĭ* lor, obârșia și capul uneĭ familiĭ, acum numeróse, din care noĭ dascăliĭ, ne mândrim a ne coborî.

Când am eșit din acea adunare, plină de duĭoșie dar așa de puțin numerósă

încât aș puté-o numi o întrunire intimă a Academicilor, toți ne ḑiceam, vĕḑênd marea slăbiciune trupéscă a unuĭ bărbat care, pe timpul vîrtoșieĭ sale, păstrase și statura rigidă nemlădiită, și portul ângust înțepoșat ce caracterizaŭ pe ómeniĭ literațĭ și politicĭ din școla doctrinară de pre timpul restaurațiuniĭ Burbonilor în Franța, ne ḑiceam că, de acu înainte, acel corp sleit de puterĭ va fi cu totul neputincios spre a maĭ secunda vre o cerință statornică a minteĭ luĭ Poienaru. La dînsul, scăpătarea fisică părea că va ține pe viitor, strîns încătușate, décă nu cugetul, cel puțin graiul și mișcarea. Colegul nostru Poienaru nu maĭ era în ochiĭ noștri, decât un vrednic suflet ce'șĭ tîra cu greŭ și a lene către vecie, sdruncinata sa despuiere pămêntéscă.

Cu ce mirare însă vĕḑurăm toțĭ, câte-va lunĭ după memorata ședință Academică, pe acelaș bĕtrân Petrache Poienaru, încordându-șĭ de o dată tóte puterile trupescĭ ca printr'un fel de galvanism moral, și alergând cu o vigóre, ca și juvenilă, prin adunările publice, pe la autoritățile oficiale, pe la toțĭ ceĭ cu putere, și pe la toțĭ ceĭ cu bună-voință, ca pe uniĭ să 'ĭ mustre, pe alțiĭ să 'ĭ róge, ca pe uniĭ să 'ĭ amenințe, pe alțiĭ să 'ĭ stimuleze.

Ce se întêmplase óre?

Se ḑice, Sire, Alteță Regală, Dómnelor și Domnilor, că de câte orĭ un falnic armăsar îmbĕtrânit, betejit, ustiat și gârbovit subt oblâncul și zăbalele unuĭ ostaș ce 'șĭ-a petrecut viața în rĕsbóie, de câte orĭ acel incurător, năpustit de mult la iesle, mirose fumul prafuluĭ de pușcă, séŭ aude sunetul trâmbițeĭ de campanie, el de o dată își înalță capul cu semeție, sforăe din nărĭ, își încordéză șélile, nechiază cu veselie și isbesce cu copita pămêntul de scapără de sub dînsul scânteĭ.

Pentru bĕtrânul Poienaru, secat de puterĭ la vêrstă de 72 de anĭ, trâmbița și pulberea aŭ fost o primejdie ce amenință Scóla. O rea chibzuință séŭ o rea voință făcuse pe Stat și pe Corpurile legiuitóre să desființeze, cu o trăsură de condeiŭ și cu o rostogolire de bile, Scólele normale, în care se pregătesc învĕțătorĭ pentru satele nóstre. De maĭ mulțĭ anĭ, venerabilul Poienaru, zămislitorul scólelor sătescĭ în România, era președinte al *Societățiĭ pentru învĕțătura poporuluĭ român;* dar președința-ĭ, pe timpul de prosperitate, era maĭ mult onorifică decât efectivă; alțiĭ maĭ tinerĭ împingeaŭ carul pe calea ferecată. Președintele se odihnea în pace, legănênd în visurĭ fericite viitorul scólelor populare:

Quandoque bonus dormitat Homerus!

Dar deodată, fără veste, iată că Scólele normale sunt puse în primej-

die. Atuncĭ, cu o necredută ardóre, cu o indignațiune nețĕrmurită, se scólă din a sa amorțélă bĕtrânul Poienaru și, arătând tutulor și pretutindenĭ,—unora ca o aspră mustrare, altora ca o vie îmbiere,—șubreda sa ființă trupéscă, întărită, ca 'ntr'o minune, numaĭ prin nemărginitul sĕŭ amor și devotament către Scóla românéscă, el, noŭ Lazăr reîntors printre ceĭ cu viéță, scapă de la osîndă și de la peire învĕțătura sătenilor românĭ!

In urma acestuĭ act de senilă energie, întocmaĭ ca văpaia ce cresce maĭ luminósă când candela este să se stingă, Poienaru maĭ aromi încetinel câțĭ-va anĭ, și se stinse și dînsul printr'o lentă paralisie, în dioa de 2 octomvrie 1875.

Acela care, în împĕrăția vecĭniculuĭ repaos și a veciniceĭ fericirĭ, a primit suflarea luĭ cea din urmă, *Acela* singur scie déca ultimul suspin al luĭ Petrache Poienaru n'a fost o cuviósă rugă șoptită *Luĭ* pentru vecĭnica prosperare a Scólelor românescĭ!

Sire, Alteță Regală, Dómnelor și Domnilor, altul maĭ măiestru decât mine ar fi putut, negreșit, să ferece, în onórea unuĭ așa meritos bărbat, o medalie prețiósă cu trăsurĭ maĭ fin mlădiite séŭ maĭ adînc săpate.

Eŭ însĕ, 'mĭ-am impus în descrierea acesteĭ placide dar interesante figurĭ, pe care o caracterisă maĭ cu deosebire trăsurĭ de cumpătare, de modestie, de prudență, de înțelepciune, de stăruință, de precisiune și de spirit practic, 'mĭ-am impus, dic, a mĕ feri de orĭ-ce exagerare. 'Mĭ-am dis, cu poetul nostru latin de la Tomi,

Inter utrumque tene; medio tutissimus ibis.

Făcênd ast-fel, sper a fi obținut favórea de a fi pe deplin credut când, drept ultim cuvênt, vĕ voĭ afirma că Petrache Poienaru, cel care a trecut printr'acéstă lume făcênd numaĭ bine, *pertransiit benefaciendo*, a fost, pe cât a trăit, și va fi pururé în amintirea tuturor, un adevĕrat Părinte al Scólelor nóstre românescĭ.

Aci, unde serbăm astădĭ un stadiŭ temeinic de întărire a acestor Scóle, să 'ĭ devotăm dar cu toțiĭ și să predăm viitorimeĭ o eternă venerațiune pentru demnul bărbat Petre Poienaru!